

de Rechtspraak

Jaarplan Rechtspraak 2012

datum 25 januari 2012

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	De Rechtspraak draagt bij aan versterking van de rechtsstaat	10
3	De Rechtspraak sluit aan bij behoeften in de samenleving	11
4	De Rechtspraak versterkt de kernwaarden	17
5	De Rechtspraak implementeert de gerechtelijke kaart	21
6	De Rechtspraak professionaliseert organisatie en bedrijfsvoering	23
7	Instroom en financiën	26
8	Risico's	28
	Bijlage	29

Voorwoord

Rechtspraak maakt samen leven mogelijk. Om dat waar te maken moet rechtspraak onafhankelijk, deskundig en voortvarend zijn, maar ook betrokken en toegankelijk. Bij de uitvoering van dit jaarplan heeft deze opgave, met oog voor elke afzonderlijke zaak, voor de Rechtspraak de hoogste prioriteit. De Rechtspraak zorgt jaarlijks in circa twee miljoen zaken als vanzelfsprekend voor de integere, onpartijdige en deskundige beslechting van geschillen en berechting van strafbare feiten.

Alle mensen moeten hun geschil voor kunnen leggen aan een onafhankelijke rechter. De rechter kan zo recht doen aan elk mens afzonderlijk en een geschil uit de wereld helpen. Bovendien is de rechter zo in staat om uit te spreken wat wel en wat niet mag. Dat stelt mensen in staat met elkaar samen te leven. Rechtspraak draagt zo bij aan het vertrouwen van mensen dat zij in een rechtsstaat leven: “Aan het eind van de dag is er een rechter die in alle eerlijkheid en met kennis van zaken een oordeel velst over mijn zaak”.

Rechtspraak moet dit vertrouwen verdienen, elke uitspraak opnieuw. Alleen zo maakt rechtspraak het verschil: tussen recht en onrecht, tussen het gevecht van allen tegen allen of een vreedzame en ook welvarende samenleving. Rechtspraak is dan ook geen doel in zichzelf.

Om het vertrouwen waar te maken moet de Rechtspraak niet alleen de ruimte krijgen. De Rechtspraak moet zelf ook zorgdragen voor een werkzame aansluiting op de samenleving van vandaag en morgen.

Nederland kent een complexe samenleving die zich in hoog tempo ontwikkelt. Dit proces gaat gepaard met onzekerheid. De turbulente economische situatie van dit moment versterkt die onzekerheid. Tegelijkertijd vormt de rechtsstaat ook een cruciale basis voor de economie.

Maatschappelijke vrede, recht en welvaart gaan hand in hand mits de Rechtspraak op een authentieke en actuele manier investeert in haar relatie met het publiek. Met het programma Rechtspraak & Samenleving wil de Rechtspraak een krachtige impuls geven aan haar vitale communicatie met de samenleving. Het versterken van de aansluiting bij behoeften in de samenleving is één van de vijf speerpunten in dit jaar.

De andere speerpunten richten zich op investeringen in een effectieve organisatie. Met dat doel voor ogen investeert de Rechtspraak in de zogeheten “Herziening van de gerechtelijke kaart” die voorziet in een indeling van de rechtbanken in tien arrondissementen en een indeling van de gerechtshoven in vier ressorten. Ook de bestuurlijke constellatie verandert. De beoogde vernieuwing verlangt een ingrijpende wijziging van de organisatie van de Rechtspraak. De herziening zal ook veel vragen van de mensen die rechtspraak dagelijks waarmaken. Daarnaast zal de Rechtspraak een Landelijk Dienstencentrum inrichten waar bedrijfsvoeringstaken doelmatig en doeltreffend op een centrale plaats worden uitgevoerd. Dit dienstencentrum is per 1 januari 2012 operationeel en wordt in dit jaar verder ingericht. Tevens wordt een nieuw financieel informatiesysteem geïmplementeerd en bereidt de organisatie zich voor op de inwerkingtreding van de in voorbereiding zijnde “Wet verhoging griffierechten”.

Deze en andere uitdagingen gaat de Rechtspraak komend jaar aan. Dit jaarplan wil uit de doeken doen op welke wijze de Rechtspraak in 2012 de handschoen opneemt die de samenleving haar toewerpt.

Erik van den Emster
Voorzitter Raad voor de rechtspraak

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De Raad voor de rechtspraak (de ‘Raad’) stelt conform artikel 102, lid 1 van de Wet op de Rechterlijke Organisatie (‘Wet RO’) jaarlijks een jaarplan voor de Raad en gerechten gezamenlijk (de ‘Rechtspraak’) vast. Het jaarplan geeft een omschrijving van de voorgenomen activiteiten en bevat een begroting voor het komende jaar. Op grond van de Wet RO wordt het jaarplan door de Minister van Veiligheid en Justitie vervolgens onverwijld naar de Staten-Generaal gestuurd.

1.2 Agenda van de Rechtspraak 2011-2014

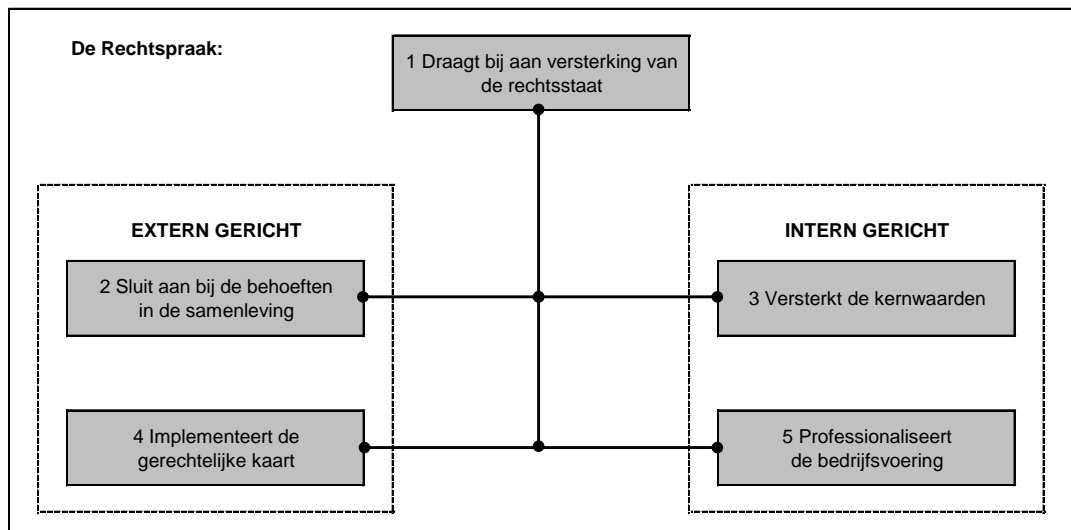
In 2010 is de Agenda van de Rechtspraak 2011-2014, *Gericht op de samenleving*, vastgesteld.

Met de Agenda van de Rechtspraak formuleert de Rechtspraak één keer in de vier jaar haar strategische doelstellingen en daartoe te bereiken resultaten.

De huidige Agenda is gebaseerd op een toekomstverkenning waarbij velen van binnen en buiten de Rechtspraak zijn betrokken en die is uitgemond in een herziene visie op de rechtspraak. Deze visie berust op twee pijlers. Enerzijds dient de Rechtspraak de kernwaarden onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit en professionaliteit te versterken, anderzijds moet nauw worden aangesloten bij behoeften en problemen in de samenleving. De Agenda 2011-2014 bevat de in de komende jaren te bereiken resultaten. Deze resultaten zijn gegroepeerd in vijf brede doelstellingen:

1. De Rechtspraak draagt bij aan versterking van de rechtsstaat.
2. De Rechtspraak sluit aan bij behoeften in de samenleving.
3. De Rechtspraak versterkt de kernwaarden.
4. De Rechtspraak implementeert de gerechtelijke kaart.
5. De Rechtspraak professionaliseert organisatie en bedrijfsvoering.

In onderstaand schema is de samenhang tussen de 5 doelstellingen in beeld gebracht:

Vanaf 2011 zijn de plannen en activiteiten van de Rechtspraak gebaseerd op deze Agenda. Conform de hierin beschreven fasering worden niet alle doelen en resultaten tegelijk opgepakt. Daarbij moet worden opgemerkt dat de Agenda niet alleen nieuwe resultaten bevat. Het gaat in belangrijke mate ook om het doorzetten van bestaande activiteiten. De fasering houdt in dat de eerste twee jaar de focus ligt op de extern gerichte doelstellingen: aansluiten bij behoeften in de samenleving en de implementatie van de gerechtelijke kaart. De verwachting is dat het parlement het wetsvoorstel herziening gerechtelijke kaart in 2012 aanvaardt. Vanaf dat moment zal de Rechtspraak starten met de uitvoering van de reorganisatie die nodig is om de herziening van de gerechtelijke kaart te realiseren.

1.3 Economische situatie en kabinetsplannen

Het regeerakkoord dat in 2010 tot stand is gebracht bevat het voornemen tot invoering van de verhoging van griffierechten. Een daartoe strekkend wetsvoorstel is ingediend bij de Tweede Kamer. Het voorstel tot de verhoging van griffierechten is uitermate ingrijpend en in 2011 heeft de Raad voor de rechtspraak hier negatief over geadviseerd vanuit het belang van de toegang tot het recht. De verwachting is dat de parlementaire behandeling van het Wetsvoorstel verhoging griffierechten plaatsvindt vanaf eind 2011 tot en met de eerste helft van 2012.

Invoering van de verhoging van griffierechten heeft enkele voordelen en verstrekkende nadelen. De nadelen betreffen de beperking van de toegang tot het recht door grote tariefstijgingen die tot uitdrukking zal komen in een afname van het aantal civiele rechtszaken en bestuurszaken. De omvang van de afname is met veel onzekerheid omgeven, maar zal substantieel zijn. De verminderde toegang tot het recht is daarmee onderwerp van zorg. Ook al gelden er gereduceerde tarieven voor lagere en middeninkomens, desondanks is de toegang tot het recht in het bijzonder voor deze groepen in gevaar. Dat geldt ook voor kleinere bedrijven die vaak evenmin over voldoende middelen beschikken. De rechtsbescherming tegen de overheid komt in het bijzonder in het gedrang. In het wetgevingsadvies van 1 juni 2011 heeft de Rechtspraak daarom fundamentele kritiek geuit op het wetsvoorstel. In een aanvullend advies heeft de Raad gereageerd op de wijzigingen die de Regering nog in het wetsvoorstel heeft aangebracht. Ook vanuit andere maatschappelijke organisaties worden vergelijkbare bezwaren vernomen.

Doordat de economische situatie verslechtert zal het aantal civiele en bestuurszaken meer toenemen en vermoedelijk meer dan in dit jaarplan kon worden verwerkt.¹ Denk bijvoorbeeld aan mensen die hun baan verliezen en op uitkeringen zijn aangewezen, denk ook aan de toename van het aantal faillissementen in tijden van recessie. Het beroep op de rechter neemt toe omdat mensen en bedrijven minder vaak aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen of omdat de zakelijke en daarmee juridische relatie anderszins onder druk komt te staan. Omdat bedrijven in crisistijd weinig speelruimte hebben, zien zij zich in deze gevallen genoodzaakt sneller naar de rechter te stappen. Zoals ook uit eerdere economische crises bleek, heeft rechtspraak een sterk anticyclisch karakter; in een tijd van neergaande economie, stijgt het aantal zaken.²

1.4 Hoofdlijnen en speerpunten 2012

De externe oriëntatie is voor de Rechtspraak belangrijker dan ooit. De Rechtspraak is er niet voor zichzelf maar staat ten dienste van de samenleving. De Rechtspraak wil daarom ervoor zorgen dat ten

¹ De in het volgende verwerkte prognoses van de instroom zijn gebaseerd op de economische verwachtingen van het Centraal Planbureau uit september 2011. Sindsdien zijn de economische vooruitzichten verslechterd.

² E. Bauw, F. van Dijk en F. van Tulder (2009). Recessie en rechtspraak. Economisch-Statistische Berichten, 94 (4565), 468-471.

minste het aantal afgesproken zaken ook daadwerkelijk wordt afgedaan. De Rechtspraak streeft er naar om meer zaken af te doen dan is afgesproken en gefinancierd, om eventuele extra zaken als gevolg van de verslechterende economie af te kunnen doen en, zo mogelijk, de doorlooptijden van zaken extra te bekorten. Dit betekent in concreto dat circa 2500 rechters en circa 7500 overige medewerkers werken aan bijna twee miljoen zaken! De Rechtspraak wil dit goed en tijdig doen. Een uitwerking hiervan vindt u in hoofdstuk 7. Een belangrijk speerpunt voor de Rechtspraak is namelijk het beeld van de samenleving over de Rechtspraak te verbeteren en verduidelijken. Hiertoe is een programma gestart met als intern doel een betere oriëntatie van de Rechtspraak op de samenleving en als extern doel het verhogen van kennis van en begrip voor het werk van de Rechtspraak in de samenleving. Tevens wordt volop doorgezet op het verbeteren van de toegankelijkheid van rechtspraak, onder andere door procesinnovatie en het vergroten van de digitale toegankelijkheid.

Ook in andere opzichten is het jaar 2012 een ingrijpend jaar. De beoogde herziening van de gerechtelijke kaart is erop gericht de kwaliteit en continuïteit van de rechtspraak ook op de langere termijn te waarborgen en is daarmee een, in de visie van de Raad, noodzakelijk investering voor de toekomst. Met de reeds besproken, onverhoopte invoering van de verhoging van griffierechten gaat het hierbij om een grote operatie. Tegelijk en in samenhang met de herziening van de kaart wordt een landelijk dienstencentrum opgericht. Diverse administratieve functies worden primair vanuit het belang van doelmatige bedrijfsvoering gecentraliseerd. Deze functies behoeven dan niet meer in de nieuwe gerechten te worden ingericht. Ook wordt in 2012 een nieuw financieel systeem ingevoerd. Deze activiteit is veel minder ingrijpend dan de genoemde trajecten, maar is wel noodzakelijk en moet zorgvuldig op de andere trajecten worden afgestemd om vertragingen en administratieve problemen te voorkomen. Het jaar 2012 zal in het teken van aansluiting bij behoeften in de samenleving en organisatieverandering komen te staan. De nauw samenhangende speerpunten voor het komende jaar zijn daarom:

1. Aansluiten bij behoeften in de samenleving
2. Herziening van de gerechtelijke kaart
3. Invoering van de verhoging van griffierechten
4. Oprichting van een Landelijk Dienstencentrum
5. Invoering van een nieuw financieel informatiesysteem

Met name de speerpunten 2 t/m5 vragen veel van de interne organisatie: er zullen veel middelen en capaciteit ingezet worden om de trajecten uit te voeren. De voortgang van het primair proces van het rechtspreken zal echter gewaarborgd worden. De kwaliteitsnormen blijven gehandhaafd en zullen, wat betreft het onderdeel doorlooptijden, voor enkele belangrijke zaakscategorieën worden aangescherpt. De Rechtspraak zal zich in 2012 en volgende jaren ervoor inzetten de resultaten volgens plan te bereiken.

Kwaliteitsnormen

De kwaliteitsnormen van de gerechten beogen de professionaliteit binnen de organisatie te versterken. Ze waarborgen een continue en gerichte aandacht voor essentiële kwaliteitseisen als deskundigheid, snelheid en begrijpelijkheid en zijn daarmee een belangrijk onderdeel van het kwaliteitsbeleid van de Rechtspraak. Het stelt de Rechtspraak tevens in staat op concrete en inzichtelijke wijze maatschappelijke verantwoording over haar kwaliteitsbeleid af te leggen. In 2011 zijn de kwaliteitsnormen geëvalueerd en voor 2012 zijn de normen vernieuwd.

De doorlooptijdnormen zijn erop gericht om zaken binnen een bepaalde behandeltijd af te doen. Centraal staat de ambitie dat sneller te doen. Het uitgangspunt van de normen is dat het overgrote deel

van de zaken binnen een bepaalde tijd is afgehandeld. Daarmee vormen ze een van de handvatten om de lange tijdsduur van (bodem)procedures te verkorten.

Herziening gerechtelijke kaart

Het wetgevingstraject is er op gericht om de wet Herziening Gerechtelijke Kaart in 2012 in werking te laten treden. Het doel is om, zoals hierboven reeds is opgemerkt, ook in de toekomst de kwaliteit en continuïteit van rechtspraak te waarborgen. De Rechtspraak moet voldoen aan gerechtvaardigde wensen en behoeften van de samenleving. Het wetsvoorstel draagt bij aan de verbetering van kwaliteit op drie hoofdonderdelen:

1. de kwaliteit en toegankelijkheid van het primaire proces van het rechtspreken;
2. de kwaliteit van bestuur;
3. de kwaliteit van organisatie en bedrijfsvoering.

Verhoging griffierechten

Het kabinet is voornemens om de civiele en bestuursrechtspraak te laten bekostigen door diegenen die daar gebruik van maken. Deze vergaande maatregel moet 240 miljoen netto opleveren. De voorziene invoeringsdatum is nu 1 juli 2012.

De ernstige bezwaren laten onverlet dat de Rechtspraak gehouden is tot uitvoering in het geval het Parlement het wetsvoorstel aanvaardt. Aangezien de regering streeft naar invoering op 1 juli 2012, is de Rechtspraak begonnen met de voorbereiding van de invoering van de verhoogde griffierechten, zulks in het volle bewustzijn dat onzeker is of en, zo ja, in welke vorm het wetsontwerp de eindstreep haalt. Hiervoor is in 2011 een project gestart dat in 2012 wordt voortgezet. Het project bereidt de implementatie voor en voert deze ook uit. Het gaat hierbij om IT aanpassingen en veranderingen in de werkprocessen. Ook zal in 2012 bij invoering het opvangen van de personele gevolgen van de vermindering van het aantal zaken veel aandacht behoeven. Uit de jaarplannen van de gerechten spreekt dat zij als gevolg van de onzekerheid reeds zeer terughoudend omgaan met vervanging van personeel. Ook de opleidingscapaciteit is verminderd.

Landelijk Dienstencentrum Rechtspraak

Binnen de Rechtspraak bestaat de behoefte om de bedrijfsvoering innovatiever en efficiënter in te richten. De bezuinigingen en concentratie van bedrijfsvoeringtaken die op het niveau van de Rijksoverheid worden ingezet spelen een rol bij de totstandkoming van het Landelijk Dienstencentrum van de Rechtspraak.

In 2010 is op verzoek van de gerechten onderzoek gedaan naar het efficiënter inrichten van de bedrijfsvoeringstaken. De aanbevelingen uit dit onderzoek hebben geleid tot de opzet van het Landelijk Dienstencentrum. Dit gaat verantwoordelijk worden voor o.a. de financiële administraties van de gerechten en de Raad, de inkoop en het gebouwbeheer en diensten op het gebied van HRM-advies. Ook taken die voorheen bij de Raad waren belegd, gaan over naar het Landelijk Dienstencentrum.

Invoering nieuw financieel systeem

De financiële en inkoopssystemen van het ministerie van Veiligheid en Justitie worden vervangen en geïntegreerd en dit is aangeduid met de projectnaam Leonardo. De Rechtspraak heeft zich om praktische redenen aangesloten bij deze vervanging. Het project heeft een aantal doelen waaronder het waarborgen van de continuïteit van de bedrijfsvoering, een vermindering van exploitatiekosten, verbetering van de rechtmatigheid van inkopen en een efficiënte en transparante inrichting van het proces van begrotingstotstandkoming, budgettering en verantwoording.

Deze hiervoor genoemde activiteiten worden in hoofdstuk 2 t/m 6 nader uitgewerkt. Daarin komen ook de doelstellingen aan bod die gaan over de bijdrage aan de versterking van de rechtsstaat en de versterking van de kernwaarden.

1.5 Organisatie

Dit jaarplan Rechtspraak is gebaseerd op het jaarplan van de Raad voor de rechtspraak, de jaarplannen van de afzonderlijke gerechten en de landelijke overleggen van sectorvoorzitters. Al deze plannen houden rekening met de Agenda van de Rechtspraak.

De implementatie van de gerechtelijke kaart, de vierde doelstelling uit de Agenda, wordt op een programmatische wijze voorbereid. Het doel van het ingerichte programma is de herziening van de gerechtelijke kaart zodanig voor te bereiden, zowel op landelijk niveau als in de arrondissementen en ressorten, dat de voordelen die door de Rechtspraak met de herziening worden beoogd – zoals bevordering van de kwaliteit en flexibiliteit van de rechtspraak en optimale inrichting van bedrijfsvoering - ook daadwerkelijk worden gerealiseerd. Het landelijke programma zal in 2012 met name gericht zijn op de ondersteuning, begeleiding en toetsing van de lokale programma's van de gerechten.

Veel van de activiteiten die zien op de inhoudelijke doelstellingen 2 en 3 uit de Agenda werden in 2011 nog uitgevoerd door de zogenoemde sectorprogramma's. Het gaat hierbij om programma's gericht op de vernieuwing van de sectoren van rechtspraak, civiel, straf- en bestuursrecht. Ook bestaat er een sectoroverstijgend programma jeugdrechtspraak om op dit terrein de samenhang tussen de sectoren te verbeteren. In 2012 worden deze sectorprogramma's vervangen door themaprogramma's.

Sectoroverstijgende themaprogramma's zijn nodig, omdat de onderwerpen die met voorrang moeten worden aangepakt een rechtsgebied overstijgend karakter hebben en omdat in het kader van de voorziene herziening van de gerechtelijke kaart een bestuursmodel wordt ingevoerd waarbij de sectoren niet meer in de besturen zullen zijn vertegenwoordigd. De drie themaprogramma's zijn:

- *Digitale toegankelijkheid.* Om de digitale toegang tot de rechtspraak te versterken is het programma digitale toegankelijkheid ingericht. Het programma richt zich er op de Rechtspraak in 2014 digitaal toegankelijk te laten zijn.
- *Procesinnovatie.* De Rechtspraak zorgt voor de beslechting van geschillen op een wijze die bijdraagt aan de oplossing van onderliggende problemen van partijen en samenleving. Verkorting van doorlooptijden van de procedures die thans heel lang duren is hiermee onlosmakelijk verbonden. Deze veranderingen kunnen voor een deel bereikt worden door optimalisatie van de huidige werkwijzen. Er zal echter ook gezocht moeten worden naar drastische vernieuwing van werkwijzen. Het programma Procesinnovatie zal in 2012 starten.
- *Rechtspraak en Samenleving.* Dit programma is in 2011 gestart en richt zich op:
  - Het opzetten en realiseren van actief reputatiemanagement.
  - Het verbeteren van de uitstraling van de Rechtspraak.
  - Het versterken van het besef van de maatschappelijke omgeving waarin de rechter en diens ondersteuning werkt.
  - Het toelichten van maatschappelijke thema's uit het recht op de website www.rechtspraak.nl door het bieden van feiten, achtergronden en uitleg
  - Het systematisch benutten van de nieuwe media voor interactie met de maatschappij

Het programma zal medio 2012 gereed zijn. Hiermee zal echter de doelstelling nog niet in volle omvang zijn bereikt. Er zal een vervolg komen. In de eerste helft van volgend jaar zal hiervoor een plan gemaakt worden.

Doelstelling 4, herziening gerechtelijke kaart, wordt eveneens programmatisch aangepakt, terwijl voor doelstelling 5, professionalisering bedrijfsvoering, onlangs in samenwerking met het directeurenberaad een meerjarenplan is vastgesteld door de Raad. Doelstelling 1, bijdragen aan de versterking van de rechtsstaat, vraagt vooral veel van de Raad.

Nagenoeg alle hoofdlijnen en speerpunten vragen aanpassing of ondersteuning van informatietechnologie. De uitwerking hiervan is belegd in diverse projecten die worden uitgevoerd door spir-it, het ICT bedrijf voor de Rechtspraak.

1.6 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken (2 t/m 6) wordt per doelstelling uit de Agenda van de Rechtspraak 2011-2014 aangegeven welke inspanningen het komende jaar worden geleverd. Er wordt daarbij ingegaan op de activiteiten die worden ondernomen die bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen uit de Agenda.

2 De Rechtspraak draagt bij aan versterking van de rechtsstaat

2.1 Inleiding

De Rechtspraak neemt een essentiële plaats binnen de rechtsstaat in. Zij moet bijdragen aan de instandhouding en versterking van de rechtsstaat. Daarvoor zijn de eigen prestaties van groot belang.

Daarnaast is nodig dat de staatsrechtelijke positie van de Rechtspraak (als staatsmacht) beter tot zijn recht komt dan thans het geval is. De Rechtspraak streeft er daarom naar tot een geloofwaardige en herkenbare scheiding tussen de rechterlijke macht aan de ene en de wetgevende en uitvoerende macht aan de andere kant te komen. De Raad voelt zich hierin gesterkt door de Staatscommissie Grondwet, die dit thema nadrukkelijk een plaats geeft in zijn voorstellen.

2.2 Versterking rechtsstaat

Om bij te dragen aan de versterking van de rechtsstaat zal worden ingezet op een steviger positie in het staatsbestel van de Rechtspraak. Beoogd wordt grotere bekendheid met en waardering voor de rechtsstatelijke betekenis van de Rechtspraak te bereiken.

Hiertoe zal de Rechtspraak het komende jaar het volgende doen:

- In zijn communicatie-uitingen de betekenis van onafhankelijke en onpartijdige rechtspraak voor de democratische rechtsstaat uitdragen en actief deelnemen aan discussies in de media over rechtspraak en de Rechtspraak;
- Binnen haar mogelijkheden bijdragen aan de versterking van de 'Rule of Law' in andere landen door middel van bilaterale activiteiten met een aantal prioriteitslanden, vertegenwoordiging van Nederlandse rechters in internationale tribunalen en vertegenwoordiging van de Nederlandse rechtspraak in Europese en internationale missies.

3 De Rechtspraak sluit aan bij behoeften in de samenleving

3.1 Inleiding

Rechtspraak moet nauw aansluiten bij behoeften en problemen in de samenleving. Om dit te realiseren dient een oplossing te worden geboden voor de lange duur van procedures en zal de voorspelbaarheid van rechterlijke beslissingen worden vergroot door beslissingen duidelijk te motiveren. Deze beslissingen zullen meer dan thans een bijdrage leveren aan de oplossing van de onderliggende conflicten van partijen. Daarnaast zal de Rechtspraak toezien op de goede werking van wet- en regelgeving waarbij zij waarnemingen op dit vlak deelt met wetgever en bestuur.

Zoals in de inleiding aangegeven, ziet dit hoofdstuk op doelen en activiteiten uit de Agenda van de Rechtspraak die ook gelinkt zijn aan de innovatieagenda van het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

3.2 Digitale toegankelijkheid en procesinnovatie

Digitale toegankelijkheid van rechtspraak is één van de behoeften van de samenleving waar de Rechtspraak aan tegemoet zal komen, o.a. door de in 2011 in gang gezette projecten in 2012 voort te zetten. In 2012 worden ook nieuwe projecten gestart. Een voorbeeld daarvan is het inrichten van een digitale procedure die partijen in de gelegenheid stelt hun geschil in een beveiligde elektronische omgeving aan de kantonrechter voor te leggen, onder de projectnaam ‘e-kantonrechter’. Een ander voorbeeld is het project dat tot doel heeft om het digitale loket van de rechtspraak te herstructureren. Het bestaande loket zal meer toegankelijk worden voor verschillende doelgroepen.

De Rechtspraak werkt verder aan innovatie van rechtspraak. In de inleiding is al kort ingegaan op het project ‘e-kantonrechter’. Dit project ontwikkelt een digitale procedure op basis van art. 96 Wetboek burgerlijke rechtsvordering waarin de kantonrechter in 6 tot 8 weken (afhankelijk van of ook nog een mondelinge behandeling benodigd is) een uitspraak doet. Deze procedure moet model kunnen staan voor de algehele vereenvoudiging van de civiele procedure die de Rechtspraak nastreeft. Bij succes zal de Raad in overleg treden met de wetgever. Naast een uitgebreid communicatietraject naar burgers en procespartijen zal daarom een juridisch onderzoek plaatsvinden welke wetswijzigingen benodigd zijn om de ontwikkelde digitale procedure ook voor andere zaakstypen te gebruiken. Alle technisch ontwikkelde componenten zijn herbruikbaar binnen andere “digitale-toegankelijkheid-projecten” en sectoren.

Naast invoering van de ‘e-kantonrechter’ wordt in 2012 de invoering van de nieuwe zaaksbehandeling in de bestuursrechtspraak, waarbij zaken binnen drie maanden op zitting worden gebracht en tevens gestreefd wordt naar finale geschillenbeslechting, afgerond en worden de positieve effecten daarvan onder andere op de doorlooptijden zichtbaar.

De Rechtspraak zal bijdragen aan versnelling in de vreemdelingen- en strafrechtketen. Ook zal de positie van het slachtoffer in het strafproces worden versterkt binnen de mogelijkheden die het strafprocesrecht daartoe biedt.

In de innovatieagenda rechtsbestel die de minister van Veiligheid en Justitie in oktober 2011 aan de Tweede Kamer heeft aangeboden wordt een overzicht gegeven van de activiteiten en daarmee te bereiken resultaten van de Rechtspraak op dit terrein, naast die van andere organisaties en het ministerie zelf.

De in 2011 in gang gezette projecten “digitaal aanleveren geldvorderingen” (door deurwaarders), “journaal rekestes gerechtshoven”, “verdelen en verrekenen” worden in 2012 voortgezet en afgerond.

Het in 2011 opgeleverde centraal gezagsregister zal verder worden uitgebreid. Het huidige curateleregister wordt als gevolg van een wetwijziging in 2012 uitgebreid naar het nieuwe "curatele- en bewindregister". In 2012 zal het voor diverse doelgroepen mogelijk worden om digitaal beroepschriften in te dienen bij de belastingkamers van de Hoven. Ook wordt het voor bedrijven en overheidsorganisaties mogelijk beroepschriften en stukken in te leveren bij de bestuursrechter en beroepscolleges door middel van E-Herkenning.

Naast de uitvoering in de IT-projecten wordt ook geparticipeerd in diverse wetgevingstrajecten die nodig zijn om de digitale toegankelijkheid te realiseren.

De uitbreiding van de digitale toegankelijkheid van rechtspraak wordt volgens plan voortgezet. Daarbij is de beveiliging van het digitaal loket van de Rechtspraak en de continuïteit daarvan een belangrijke prioriteit. De digitale toegang is door de problemen rond Diginotar in 2011 ernstig verstoord. De Rechtspraak blijft het rijksbeleid ter zake volgen en zal zwaar inzetten op back-up mogelijkheden. Ter zake zijn noodvoorzieningen getroffen. In 2012 wordt een nieuwe beveiligde toegang voor het Digitaal Loket voor beroepsgroepen gecreëerd op basis van de overheidsstandaard E-Herkenning. Met deze nieuwe toegang zal ook de opzet van <http://loket.rechtspraak.nl> in 2012 worden herzien.

De uitbreiding van de digitale toegang tot rechtspraak betreft diverse onderdelen van de innovatieagenda die de minister van Veiligheid en Justitie heeft gepresenteerd.

3.3 Tijdigheid

Al in 2008 heeft de Rechtspraak normen voor de lengte van rechterlijke procedures opgesteld. De norm bestaat uit een termijn waarbinnen een zaak afgehandeld dient te zijn en een percentage van de zaken dat binnen die termijn afgehandeld dient te zijn. Het uitgangspunt is dat het overgrote deel van de zaken binnen een bepaalde tijd is afgehandeld. Daarmee kan in de normering rekening gehouden met de groep procedures die extra lang duren; bij een norm van 85% is er ruimte voor 15% extra lang durende zaken. Hiermee wordt aangesloten bij de systematiek van de Kalsbeeknorm. De formulering van de norm op deze wijze, heeft het voordeel dat ruimte aanwezig blijft om in incidentele zaken bewust meer tijd te nemen voor de afdoening.

In 2012 wordt een nieuwe normenset voor doorlooptijden ingevoerd. Belangrijke uitgangspunten bij het herformuleren van de normstellingen waren de huidige realisatiegegevens en de ambitie tot verkorting van de procedureuur waar deze als lang wordt ervaren. Tevens is rekening gehouden met wettelijke termijnen en procesreglementen. Bij het herformuleren van de normen vormde, wat betreft de rechtbanken de derde en vierde best presterende rechtbank het referentiepunt. Bij de hoven is dit het best presterende hof.

Minstens zo nastrevenswaardig als bekorting is, vanuit het oogpunt van rechtseenheid, ervoor te zorgen dat verschillen in doorlooptijden tussen de verschillende gerechten minder groot worden dan nu het geval is. Tot slot geven veranderingen in die duur indicaties over de toereikendheid van de beschikbare capaciteit van de gerechten.

Bij het formuleren van start- en eindpunt van de te normeren doorlooptijd van een gerechtelijke procedure, is gekozen voor het perspectief van de burger/ maatschappij; burgers, maatschappij en politiek willen in de eerste plaats geïnformeerd worden over de totale lengte van procedures. De doorlooptijd is daarom gedefinieerd als de totale tijd die verstrijkt tussen het instromen en het uitstromen van een zaak bij één gerechtelijke instantie. Er is geen onderscheid gemaakt in wat wel en wat niet door de Rechtspraak te beïnvloeden is.

Als voorbeeld kan dienen de aangescherpte norm voor procedures rond omgang en gezag, dat 85% van de zaken is afgehandeld binnen een jaar. Dat deze norm haalbaar is blijkt uit het gegeven dat een aantal rechtbanken al aan deze norm voldoet. Externe factoren zoals advisering door deskundigen en prejudiciële vragen kunnen tot vertraging leiden. Sommige rechtbanken kunnen alleen al daardoor niet aan deze norm voldoen. In plaats van het opstellen van een norm exclusief de adviestijd, heeft de Rechtspraak gekozen voor normering van de totale doorlooptijd.

Ten opzichte van de vorige normeringssystematiek zijn er veertien nieuwe afhandelingssoorten met bijbehorende normering voor de doorlooptijd gedefinieerd. Zo is de norm voor afhandeling van eerste verzoeken tot ondertoezichtstelling, 80% binnen drie weken, nieuw. In totaal is het aantal doorlooptijdnormen toegenomen tot 51. Daarnaast is voor elf proceduresoorten de norm aangescherpt of de facto³ verscherpt.

Voor acht zaaksgroepen moest de norm enigszins worden versoepeld. Dit gaat bijvoorbeeld op voor de tot nu toe scherpe normering voor zaken zonder verweer, van 90% binnen 15 dagen in de kantonsector en 90% binnen 1 maand in de civiele sector. Sinds de invoering van de Wet Griffierechten Burgerlijke Zaken (WGBZ) heeft de klant 28 dagen om de griffierechten te voldoen en dat heeft gevolgen gehad voor de doorlooptijden. Het gaat om een beperkte versoepeling; de nieuwe normering wordt dat 90% van de verstekzaken moet zijn afgehandeld binnen 6 weken.

Voor rijksbelastingzaken in eerste aanleg en belastingzaken in hoger beroep bleek de invloed van rechtbanken en hoven te gering om de oorspronkelijke normering te halen. Zo is het (niet) verlenen van uitstel gebonden aan strenge normen van de Hoge Raad. Dat maakt het niet altijd mogelijk uitstel te weigeren; een oorzaak voor langdurige procedures.

Voor het jaar 2012 gelden de normen die in tabellen 1 en 2 zijn weergegeven. De Raad maakt met elk gerecht zodanige afspraken over de te realiseren doorlooptijden. Zoveel mogelijk zo, dat in 2012 aan de normen wordt voldaan. Met die gerechten, waarvoor het niet realistisch is dat ze al in 2012 aan een bepaalde norm kunnen voldoen, wordt afgesproken wanneer ze wel aan de betreffende doorlooptijdnorm zullen voldoen.

De behandeling van bodemzaken bij de bestuursrechter in 1e aanleg (belastingzaken, vreemdelingenzaken en reguliere bestuurszaken) is in 2011 bekort. De nieuwe procesinrichting die in 2012 volledig zal zijn ingevoerd, zal een verdere bekorting bewerkstelligen. Eveneens is de proceduretijd van belastingzaken in hoger beroep bekort. Een verdere bekorting in 2012 zal gezocht worden in de fase na de zitting, waar getracht zal worden partijen vaker aan de geldende termijn van zes weken te laten houden. Om de norm voor handelszaken in hoger beroep, dat 90% binnen twee jaar moet zijn afgehandeld, te kunnen halen is een aanpassing van het procesreglement voor dagvaardingszaken noodzakelijk. Dit zal in 2012 ter hand worden genomen en pas in 2013 in kunnen gaan. Daarom zal deze norm pas vanaf 2013 van toepassing zijn.

---

³ De zaakssamenstelling wordt zwaarder bij handhaving van de norm. Zo worden vanaf juli 2011 vanwege de competentiewijziging civiele zaken, de relatief eenvoudige zaken binnen de sector civiel behandeld door de kantonrechter. De civiele sector houdt de meer bewerkelijk zaken over, die gemiddeld genomen langer duren. Hoewel daarvan een sterke druk vanuit gaat op de lengte van de handelsprocedure bij de sector civiel, is de norm toch niet versoepeld.

Tabel 1: Kwaliteitsnormen doorlooptijden rechtbanken 2012

	norm 2012	vergeleken met norm 2011	
Handelszaken civiele sector			
Handelszaken met verweer, norm 1	90% ≤ 2 jaar	<u>verscherpt</u>	80% ≤ 2 jaar
Handelszaken met verweer, norm 2	70% ≤ 1 jaar	<u>de facto verscherpt*</u>	
Handelszaken zonder verweer (verstek)	90% ≤ 6 weken	versoepeld	90% ≤ 1 maand
Beëindigde faillissementen	90% ≤ 3 jaar	gelijk	
Handelsrekestten (vooral insolventie)	90% ≤ 3 mnd.	gelijk	
Kort gedingen/ vovo's (inclusief familierecht)	95% ≤ 3 mnd.	<u>verscherpt</u>	90% ≤ 3 mnd.
Familiezaken civiele sector			
Scheidingszaken totaal exclusief vovo's	95% ≤ 1 jaar	gelijk	
waarvan op gemeenschappelijk verzoek	95% ≤ 2 mnd.	<u>nieuw</u>	
Alimentatiezaken, bijstandsverhaal	90% ≤ 1 jaar	gelijk	
Zaken over omgang en gezag	85% ≤ 1 jaar	<u>verscherpt</u>	80% ≤ 1 jaar
Jeugdbeschermingszaken (o.t.s en u.h.p.)	90% ≤ 3 mnd.	gelijk	
waarvan eerste verzoeken tot ondertoezichtstelling	80% ≤ 3 weken	<u>nieuw</u>	
Bestuursrechtelijke zaken			
Reguliere bestuurszaken, bodemzaken norm 1	90% ≤ 1 jaar	gelijk	
Reguliere bestuurszaken, bodemzaken norm 2	70% ≤ 9 mnd.	gelijk	
Voorlopige voorzieningen bestuur regulier	90% ≤ 3 mnd.	gelijk	
Vreemdelingenzaken, bodemzaken	90% ≤ 9 mnd.	gelijk	
Lokale belastingzaken, bodemzaken	90% ≤ 9 mnd.	gelijk	
Rijksbelastingzaken, bodemzaken norm 1	90% ≤ 18 mnd	versoepeld	90% ≤ 1 jaar
Rijksbelastingzaken, bodemzaken norm 2	70% ≤ 1 jaar	<u>nieuw</u>	
Kantonzaken			
Handelszaken met verweer, norm 1	90% ≤ 1 jaar	<u>de facto verscherpt*</u>	
Handelszaken met verweer, norm 2	75% ≤ 6 mnd.	<u>de facto verscherpt*</u>	
Arbeidsontbindingen op tegenspraak	95% ≤ 3 mnd.	<u>verscherpt</u>	90% ≤ 3 mnd.
Handelsrekestten niet-arbeidszaken	95% ≤ 6 mnd.	<u>nieuw</u>	
Handelszaken zonder verweer (verstek)	90% ≤ 6 weken	versoepeld	90% ≤ 15 dagen
Geregelde arbeidsontbindingen	90% ≤ 15 dagen	gelijk	
Kort gedingen/ vovo's	95% ≤ 3 mnd.	<u>verscherpt</u>	90% ≤ 3 mnd.
Overtredingszaken	85% ≤ 1 mnd.	<u>verscherpt</u>	80% ≤ 1 mnd.
Mulderzaken	80% ≤ 3 mnd.	gelijk	
Strafzaken			
Meervoudige kamer-zaken	90% ≤ 6 mnd.	gelijk	
Politierechterzaken	90% ≤ 5 weken	gelijk	
Kinderrechter	85% ≤ 5 weken	gelijk	
Raadkamer m.b.t. Voorlopige Hechtenis	100% ≤ 2 weken	<u>verscherpt</u>	95% ≤ 2 weken
Raadkamer <u>niet</u> m.b.t. Voorlopige Hechtenis	85% ≤ 4 mnd.	gelijk	
Uitwerken strafzaak i.v.m. hoger beroep			
- Jeugdstrafzaken	100% ≤ 4 weken	<u>nieuw</u>	
- <u>Niet</u> Jeugdstrafzaken	100% ≤ 16 weken	<u>nieuw</u>	
waarvan gedetineerdzaken	100% ≤ 3 maanden	<u>nieuwe subnorm</u>	

* zaakssamenstelling wordt zwaarder bij gelijkblijvende norm

Tabel 2: Kwaliteitsnormen doorlooptijden gerechtshoven 2012

	norm 2012	vergeleken met norm 2011	
Handelszaken			
Handelszaken dagvaarding norm 1	90% ≤ 2 jaar (ingaaend 2013)	<u>verscherpt</u>	80% ≤ 2 jaar
Handelszaken dagvaarding norm 2	70% ≤ 1 jaar	<u>nieuw</u>	
Isolventierekestten	90% ≤ 2 mnd.	<u>nieuw</u>	
Handelsrekestten, <u>niet</u> insolventie	90% ≤ 6 mnd.	<u>nieuw</u>	
Familiezaken			
Familierekestten	90% ≤ 1 jaar	gelijk	
Jeugdbeschermingszaken	90% ≤ 4 mnd	<u>nieuw</u>	
Belastingzaken			
Belastingzaken norm 1	90% ≤ anderhalf jaar	versoepeld	85% ≤ 1 jaar
Belastingzaken norm 2	70% ≤ 1 jaar	<u>nieuw</u>	
Strafzaken			
Meervoudige kamer-zaken	85% ≤ 9 mnd.	gelijk	
EK-strafzaken, <u>niet</u> kantonappellen	85% ≤ 6 mnd.	versoepeld	90% ≤ 6 mnd.
EK-strafzaken, kantonappellen	85% ≤ 6 mnd.	versoepeld	90% ≤ 6 mnd.
Raadkamer m.b.t. Voorlopige Hechtenis	90% ≤ 2 weken	versoepeld	95% ≤ 2 weken
Raadkamer <u>niet</u> m.b.t. Voorlopige Hechtenis	80% ≤ 4 mnd.	versoepeld	85% ≤ 4 mnd.
Klachten niet vervolgen (12 Sv)	85% ≤ 6 mnd.	<u>nieuw</u>	
Uitwerken MK strafzaak i.v.m. hoger beroep	100% ≤ 6 mnd.	<u>nieuw</u>	

De doelstelling van het College van Beroep voor het bedrijfsleven voor het jaar 2011 is om 80% van de beroepen binnen 1 jaar af te handelen en 80% van de hoger beroepen binnen 40 weken.
De Centrale Raad van Beroep streeft naar een doorlooptijd in een bodemzaak van ten hoogste één jaar. Voor 2012 is de doelstelling de gemiddelde doorlooptijd terug te brengen naar 73 weken.

Snelheid in het strafrecht

De Rechtspraak zet in 2012 ook in op kortere doorlooptijden in het strafproces. Belangrijke randvoorwaarde voor de Rechtspraak is wel dat daarbij fundamentele rechtsbeginselen niet in het gedrang mogen komen. Een voortvarende strafrechtspleging is belangrijk, maar mag niet ten koste gaan van bijvoorbeeld de zorgvuldigheid van de berechting.

Ter verkorting van de doorlooptijden wordt niet alleen in het algemeen gestuurd op de daarvoor geldende normen, maar wordt tevens samen met het openbaar ministerie specifiek gewerkt aan effectievere zittingsplanning, onder andere door verbetering van de controle op de compleetheid van het dossier waardoor het aantal vermijdbare aanhoudingen van strafzaken kan worden verminderd. Ook participeert de Rechtspraak in het programma herontwerp keten strafrechtelijke handhaving. In dat kader vinden bij een aantal gerechten pilots plaats waarin met behulp van de *Lean Six Sigma* methode processen die met het oog op de verkorting van doorlooptijden verbetering behoeven, minutieus worden onderzocht. Om aan te kunnen sluiten bij de behoeften in de samenleving is het voor de Rechtspraak van belang om ook betrokken te zijn bij ontwikkelingen elders in de keten die eveneens zien op verkorting van doorlooptijden, zoals het project ZSM. Waar gewenst worden bijzondere voorzieningen aangeboden, zoals snelrecht en supersnelrecht. Hoewel de ervaring in de praktijk tot op heden vaak is dat de vraag van de ketenpartners uiteindelijk achterblijft bij het aanbod van de Rechtspraak, blijft de Rechtspraak deze voorzieningen aanbieden.

3.4 Differentiatie en maatwerk

Per 1 juli 2011 is de verhoging van de competentiegrens van de kantonrechter ingegaan. De rechtbanken streven ernaar om de doorlooptijden van voor de verhoging van competentiegrens in 2012 zoveel mogelijk te handhaven.

De in de bestuursrechtspraak in eerste aanleg en in hoger beroep gehouden - succesvolle - pilots gericht op zaaksdifferentiatie en maatwerk, hebben in 2011 landelijk navolging gekregen. De behandeling van bestuurszaken conform de nieuwe zaaksbehandeling - die erop gericht is om in eerste aanleg een vroeg contactmoment (binnen drie maanden) te realiseren - wordt in 2012 voortgezet. Met de toepassing van de nieuwe zaaksbehandeling wordt een aanzienlijke verkorting van de doorlooptijden gerealiseerd en een belangrijke stap gezet naar de finale beslechting van geschillen.

De rechtbanken Rotterdam en 's-Hertogenbosch zullen in 2012 participeren in het project 'digitaal procederen in civiele zaken'(E-rechter). Met dit project wordt een pilot georganiseerd voor het voeren van een snelle, laagdrempelige, grotendeels digitale procedure in civiele (kanton)zaken op basis van artikel 96 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering. De ingezette differentiatie van afdoeningswijze (schikken, beslissen, doorverwijzen naar mediation) wordt voortgezet met het oog op het snel en definitief afdoen van geschillen en het oplossen van daaronder liggende problemen.

3.5 Effectiviteit van het recht

Om de integrale behandeling (thematische benadering) van zaken waarbij jeugdigen zijn betrokken te bevorderen, hebben verschillende rechtbanken het afgelopen jaar pilots combizittingen jeugd straf-civiel gevoerd. Bij diverse rechtbanken zullen die pilots in 2012 worden geëvalueerd.

Ook de nieuwe zaaksbehandeling in het bestuursrecht, die leidt tot verkorting van doorlooptijden en tevens gericht is op finaliteit, zal bijdragen aan de effectiviteit van de rechtspraak. In 2012 wordt deze

werkwijze in alle gerechten ingevoerd.

Positie slachtoffer in het strafproces

In 2011 is nieuwe wetgeving in werking getreden die de positie van het slachtoffer in strafproces beoogt te versterken. De implementatie daarvan is binnen de Rechtspraak begeleid door een projectteam. Ook in 2012 wordt de werking van de wetgeving nauwlettend gevolgd. Waar nodig worden binnen de Rechtspraak praktische handreikingen gedaan, bijvoorbeeld ten aanzien van de omgang met de vordering benadeelde partij. In dit verband wordt opgemerkt dat ook voor het slachtoffer een voortvarende afhandeling van groot belang is. Daarnaast is er een modelregeling opgesteld die de gerechtsbesturen als uitgangspunt gebruiken voor het beleid ten aanzien van de voorzieningen voor slachtoffers in de gerechtsgebouwen. Uitgangspunt van de inspanningen van de Rechtspraak is dat de wettelijke positie van het slachtoffer in de praktijk van het strafproces volledig is ingebed en daarmee zowel volwaardig als vanzelfsprekend is.

Bestuurlijke sancties

In de visie van de Rechtspraak is verplichte voorafgaande rechterlijke tussenkomst nodig indien daarbij grondrechten in het geding zijn. Er wordt een inventarisatie gemaakt van die zaken waarin de (bestuurs)rechter bij de toepassing van bestuurlijke sancties niet een slechts achteraf, maar voorafgaand, toetsende rol dient te hebben met het oog op de grondrechten die bij die sancties in het geding zijn. Vervolgens zal op wijziging van die situatie worden aangedrongen, waarbij ervoor wordt gezorgd dat de organisatie van de Rechtspraak zodanig is dat geen afbreuk wordt gedaan aan de effectiviteit van het bestuurlijk optreden.

3.6 Motivering van uitspraken

De aandacht voor een goede uitleg van de procedure en een begrijpelijke en deugdelijke motivering van de uitspraak is onverminderd hoog binnen de Rechtspraak. Het meest in het oog springend is de motiveringsverbetering in strafvonnissen, beter bekend onder de noemer 'Promis'. Het normpercentage meervoudige vonnissen dat volgens de Promis-werkwijze wordt afgedaan, blijft in 2012 gehandhaafd op 50% voor de rechtbanken. In 2012 wordt ook het voorkeursmodel voor bestuursrechtelijke uitspraken breed toegepast. Daarin zijn begrijpelijke taal en argumentatie belangrijke onderdelen. Tot slot verbeteren de gerechten op systematische wijze het taalgebruik op zitting en in de correspondentie, aan de hand van (camera)interviews, lezersrechtbanken, taalcommissies en audits.

3.7 Vergroten materiële rechtseenheid

De gerechtshoven spannen zich in 2012 in om de materiële rechtseenheid verder te vergroten door het overleg tussen appelinstanties en eerste aanleg in alle sectoren te intensiveren, door professionele ontmoetingen te organiseren en op managementniveau overleggen te voeren.

Ook de eerste lijn spant zich op dit terrein in door themamiddagen en conferenties te organiseren en door blijvende aandacht te houden voor jurisprudentieoverleg.

4 De Rechtspraak versterkt de kernwaarden

4.1 Inleiding

De samenleving is steeds kritischer en de aandacht van de media en politiek ten aanzien van het functioneren van de rechter is vergroot. Omdat burgers mogen verwachten dat de rechter werkelijk boven de partijen staat, vragen de kernwaarden onafhankelijkheid en onpartijdigheid onverminderd aandacht. Omdat integriteit in de maatschappij geen vanzelfsprekendheid meer is, zal de Rechtspraak ook deze kernwaarde een meer expliciete borging geven. Aan professionaliteit worden steeds hogere eisen gesteld en de Rechtspraak zal hier op inzetten door de deskundigheid en communicatieve vaardigheden van de rechter te versterken.

In het licht van deze ontwikkelingen heeft de Rechtspraak zich tot doel gesteld om de kernwaarden, onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit en professionaliteit te versterken.

4.2 Onafhankelijkheid, onpartijdigheid en integriteit

De samenleving is in toenemende mate kritisch op de onafhankelijkheid, onpartijdigheid en integriteit van de Rechtspraak. De Rechtspraak onderschrijft het grote belang van een goede borging van deze waarden in de organisatie.

In 2012 wordt daarom een integraal integriteitsbeleid opgesteld. Dit integrale beleidskader zal de samenhang brengen tussen alle reeds bestaande gedragscodes en richtlijnen (gedragscode Rechtspraak, de leidraad onpartijdigheid van de rechter en de Leidraad nevenfuncties). Ook het nieuw op te stellen handboek Integriteit Rechtspraak maakt er deel van uit. Dit handboek bevat een vertaling van bestaande internationale instrumenten op het gebied van onafhankelijkheid, onpartijdigheid en integriteit naar kernwaarden en gedragsregels voor de Nederlandse rechters. Hiermee wordt beoogd het besef van het belang van integer handelen en wat dit met zich brengt in de specifieke context van de Rechtspraak te versterken.

Bij een integraal integriteitsbeleid gaat het niet alleen om het formuleren van een missie en visie en het beschrijven van waarden en normen. Het gaat evenzeer om cultuur, het benoemen van rollen en taken, het goed omgaan met incidenten, en op juiste wijze monitoren, evalueren en rapporteren. Gezien het belang van het bespreekbaar maken van het onderwerp organiseert de Raad samen met de NVvR begin 2012 een rondetafelbijeenkomst over integriteit.

Het integrale beleidskader zal dan ook nieuwe instrumenten bevatten, bijvoorbeeld de integriteitscan. Deze in ontwikkeling zijnde integriteitscan biedt inzicht in de mate waarin de organisatie kwetsbaar is op het punt van integriteitschendingen en de manier waarop de integriteit geborgd kan worden. Op dit moment wordt geïnventariseerd wat de gerechten doen om de onafhankelijkheid, onpartijdigheid en integriteit te versterken. Door deze inventarisatie te leggen naast de bestaande kaders voor integriteit zal duidelijk worden waar verdere activiteiten wenselijk zijn.

Een volwaardig integriteitbeleid bestaat naast het vaststellen en implementeren van beleid ook uit het handhaven ervan. Een goede handhaving omvat adequaat en consequent optreden tegen vermeende integriteitschendingen. In 2012 wordt een onderzoeksprotocol ingevoerd over de wijze waarop feitenonderzoek bij integriteitschendingen moet worden uitgevoerd.

In kader van de borging van integriteit hebben de gerechten allerlei activiteiten op het programma staan, variërend van het actualiseren van de integriteitcode tot aan het beoordelen van de nevenfuncties van rechters op geoorloofdheid en het houden van trainingen en bijeenkomsten over morele dilemma's.

Tenslotte zal de Rechtspraak in 2012 voor het eerst in het jaarverslag melding maken van het aantal disciplinaire straffen opgelegd aan rechters en het aantal ontslagen (ook vrijwillig) dat samenhangt met integriteitschendingen en onprofessioneel gedrag.

4.3 Professionaliteit/ deskundigheid

Het afgelopen jaar zijn de kwaliteitsnormen geëvalueerd. Op basis van de evaluatie zijn voorstellen gedaan voor gewijzigde en nieuwe normen voor de periode 2012 en verder. In januari 2012 vindt de besluitvorming over de voorstellen plaats en zal de nieuwe normenset voor 2012 worden vastgesteld.

De voorstellen voor de normenset 2012 houden – ten opzichte van de huidige kwaliteitsnormen - in het kort in:

1. aanscherping van een aantal normen voor Doorlooptijden. Ook is een klein aantal nieuwe (sub)normen voor doorlooptijden voorgesteld (zie verder onder 3.3);
2. handhaving van de norm voor Promis in de sector strafrecht. In de Promismethode staat een volledig uitgewerkt vonnis met een goede en begrijpelijke motivering centraal. Bij rechtbanken worden in de meervoudige afdoening van strafzaken voor minimaal 50% volgens Promis afgedaan. Bij gerechtshoven is de norm vooralsnog 15%, besluitvorming over een nieuwe norm vindt in januari 2012 plaats. Dit alles inclusief mega-zaken;
3. handhaving van de norm voor Permanente Educatie. De individuele norm is gesteld op 30 uren per jaar voor iedere raadsheer, rechter en juridisch medewerker;
4. een bredere, kwalitatieve invulling van de norm Meelezen in de richting van Reflectie. De norm is dat iedere rechter, raadsheer en juridisch medewerker jaarlijks minimaal deelneemt aan een (inhoudelijk) intervisie- en of reflectietraject;
5. bijstelling van een aantal percentages Meervoudige afdoening (MK) naar een realistisch niveau. Per rechtsgebied/sector is een landelijke kwantitatieve minimumnorm gesteld voor de verhouding meervoudige/enkelvoudige afdoening van zaken;
6. afschaffing van de norm Instructie en feitenonderzoek. Deze kwaliteitsnorm blijkt in de praktijk onvoldoende relevant.

De gerechten geven in hun kwaliteitsbeleid prioriteit aan de verbetering van de begrijpelijkheid en motivering van rechterlijke uitspraken, deskundigheidsbevordering en verkorting van de doorlooptijden. Met dit laatste wordt gehoor gegeven aan de kritiek uit het landelijke klantwaarderingsonderzoek op de lengte van een aantal procedures. Er is in de afgelopen jaren al veel verbeterd in de snelheid en tijdigheid van procedures, maar het gewenste ambitieniveau is nog niet rechtspraakbreed bereikt. Via procesoptimalisatie, mede op basis van geslaagde praktijken binnen en buiten de Rechtspraak, beogen de gerechten aan alle normen voor doorlooptijden te voldoen. Bij de gerechtshoven staat in dit kader uitvoering van de aanbevelingen uit het rapport 'Best Practices' hoog op de agenda. Voor een aantal procedures geldt dat, binnen het huidige kader, de grenzen van procesoptimalisatie zijn bereikt. Om aan de maatschappelijke behoefte aan (meer) snelheid tegemoet te komen, dienen de mogelijkheden van procesinnovatie in de volle breedte te worden betrokken, dus ook wat betreft technische mogelijkheden en voor verkorting van doorlooptijden noodzakelijke aanpassing van regelgeving. Hiertoe zal in 2012 een landelijk themaprogramma worden ingericht.

Om professionaliteit en deskundigheid te versterken is educatie een onmisbare schakel. Een van de kwaliteitsnormen geeft aan dat rechters en juridisch medewerkers per jaar 30 uur onderwijs volgen. De norm kan ingevuld worden door het volgen van vakinhoudelijke cursussen en trainingen die kennis en vaardigheden actualiseren, verbreden en verdiepen met nadrukkelijke aandacht voor Europees recht. De vakinhoudelijke cursussen kunnen ook bestaan uit maatschappelijke stages en werkbezoeken. Het Studiecentrum Rechtspleging (SSR) verzorgt opleidingstrajecten voor de Rechtspraak en zal in 2012 een organisatieverandering inzetten die wordt aangeduid met 'SSR NEXT'.

Ten aanzien van de uitvoering van de Agenda van de Rechtspraak draagt de SSR bij aan het formuleren van opleidingseisen voor diverse rechterlijke functies. Dit thema is tevens opgenomen in het project 'Naar een meesterlijk Strafrechterschap'. In dit project is ook opgenomen de versterking van de kennis van rechters over methoden van empirische wetenschappen. De resultaten van deze ontwikkeling worden vertaald naar de andere sectoren. De SSR brengt in 2012 een publicatie uit over de inzet van deskundigen in het bestuursrecht.

4.4 Communicatie en openbaarheid

De Rechtspraak hecht veel waarde aan de aansluiting met de samenleving. De perceptie van het werk van de Rechtspraak onder publieksgroepen wordt in belangrijke mate beïnvloed door geruchtmakende zaken en berichtgeving in de media. Nauwere aansluiting met de samenleving moet voorkomen dat beeld en werkelijkheid elkaar te veel ontlopen. De Rechtspraak haakt aan op de samenleving met de inzet van een set aan instrumenten vanuit de individuele gerechten en vanuit de Raad. Het karakter van deze instrumenten varieert: de publicatie van vonnissen, een goede informatievoorziening over rechtspraakgerelateerde onderwerpen en ontwikkelingen, versterking van de informatievoorziening via internet ten behoeve van interactie met het publiek in het algemeen en specifieke actoren in het bijzonder, bezoeken van rechters aan scholen, campagnematige inzet van Meet the Judge en waar mogelijk gaan vertegenwoordigers van de Rechtspraak debatten aan met verschillende doelgroepen en belanghebbenden in de samenleving. Door het aangaan van samenwerkingsverbanden met partijen als ProDemos (voorheen het Huis voor Rechtsstaat en Democratie) en het opzetten van relatiemanagement werkt de Raad aan structurele uitwisseling met belangrijke doelgroepen en belanghebbenden. Er is vanuit het programma Rechtspraak en Samenleving op korte termijn zicht op nieuwe aanvullingen ter stimulering van de dialoog met de samenleving. In 2012 zullen de resultaten van de projecten navolging krijgen binnen de gerechten, de Raad en themadossiers op het gebied van reputatiemanagement, maatschappelijke oriëntatie, decor en decorum en gebruik van social media.

Veel capaciteit van het landelijke communicatieteam en lokale communicatieafdelingen van fuserende gerechten wordt in 2012 beschikbaar gesteld voor de communicatie met interne en externe betrokkenen in het kader van de voorbereidingen op de herziening van de gerechtelijke kaart (informatievoorziening, werkconferenties, cultuurtraject e.d.). Daarnaast continueren de gerechten de activiteiten op het gebied van publiekvoorlichting (o.a. Meet the Judge, digitale informatievoorziening) en burgerbetrokkenheid (lezersrechtbank, klanten- en burgerpanels). Ook worden naar aanleiding van de uitkomsten van het landelijke klantwaarderingsonderzoek diverse instrumenten ingezet voor verdiepend onderzoek (spiegelbijekomsten, shadowing e.d.). Ten behoeve van betere aansluiting van landelijke, gerechtsoverstijgende en lokale communicatieactiviteiten wordt actief toegewerkt naar betere afstemming van en samenwerking tussen landelijke communicatiegremia en lokale communicatieafdelingen.

Vanuit de Raad wordt ingezet op regie op communicatie ten behoeve van een evenwichtige beeldvorming van de Rechtspraak. In concreto betreft dit de doorontwikkeling van zaaks- of gerechtsoverstijgende woordvoering, professionalisering van de communicatie-aanpak van

beeldbepalende zaken en nadrukkelijker dialoge met de journalistiek. Om vooral ook in de media adequaat te acteren helpt communicatie mee een beweging voor de Rechtspraak op gang te brengen vanuit een overleg met mensen die van invloed zijn op de beeldvorming van de Rechtspraak. Parallel aan deze beweging zet de Raad in op verbetering van de informatievoorziening van(uit) de Rechtspraak en professionalisering van public affairs en daarmee samenhangend relatiemanagement en publieksvoorlichting ten behoeve van de korte en lange termijn doelen voor betrouwbare en eenduidige informatievoorziening over in 2012 in het bijzonder de herziening van de gerechtelijke kaart, de verhoging griffierechten en minimumstraffen. Ook zal de Raad aandacht vragen voor het toezicht op de advocatuur in verband met de rol van de advocaat in de rechtsstaat.

5 De Rechtspraak implementeert de gerechtelijke kaart

5.1 Inleiding

Om ook in de toekomst de kwaliteit van rechtspraak te waarborgen en te kunnen voldoen aan gerechtvaardigde wensen en behoeften van de samenleving is herziening van de gerechtelijke kaart nodig. Het wetsvoorstel herziening gerechtelijke kaart voorziet in een indeling van de rechtbanken in tien arrondissementen en een indeling van de gerechtshoven in vier ressorten. Binnen elk arrondissement en ressort is er één gerechtsbestuur dat één of meer rechtspraaklocaties aanstuurt. Alle gerechtsbesturen beschikken na de herziening over voldoende mensen, zaken en middelen om de kwaliteit van rechtspraak te waarborgen en de organisatie optimaal in te richten.

De herziening is afhankelijk van het wetgevingstraject. Tot het moment van aanvaarding van het wetsvoorstel herziening gerechtelijke kaart door het parlement, worden geen onomkeerbare stappen genomen. Met de daadwerkelijke implementatie van de herziening wordt begonnen wanneer de wet in het Staatsblad is gepubliceerd. Dit is voorzien in 2012.

5.2 Activiteiten

In 2011 heeft de Rechtspraak zich voorbereid op de voorgenomen herziening. Op basis van de goedgekeurde visie en met inachtneming van door de Raad gestelde kaders hebben de gerechtsbesturen begin 2011 een lokaal programmaplan opgesteld. Daarin is aandacht besteed aan de voorbereiding van o.a. het bestuursmodel van het gerecht, de verdeling van zaakspakketten over de rechtspraaklocaties, een organisatie- en formatieplan en het samenvoegen van de bedrijfsvoeringstaken. De gerechten stellen tevens een lokaal concept reorganisatieplan op. Nadat de wet in het Staatsblad is gepubliceerd zal 2012 worden deze plannen geformaliseerd en geïmplementeerd.

De lokale concept reorganisatieplannen resulteren in uitgewerkte plannen op de volgende deelgebieden: strategie, verdeling van zaakspakketten, organisatiestructuur, kwaliteit, opleiding en ontwikkeling van medewerkers, cultuur en leiderschap, bedrijfsvoering, beveiliging, huisvesting, IT, risico's primair proces in transitiefase en, ten slotte, financiën. Gerechtsbesturen zullen, in samenwerking met medewerkers en belanghebbenden in de omgeving, het gerecht zo inrichten dat de kwaliteit optimaal wordt gewaarborgd en aansluiting wordt gevonden bij de behoeften in de samenleving. Daarbij is het belangrijk een balans te vinden tussen de behoefte aan lokaal maatwerk en de noodzaak op een aantal terreinen te komen tot landelijke uniformiteit. De uitwerking van de deelplannen vraagt creativiteit van de gerechten. De Raad zal deze plannen, inclusief een financiële doorrekening ervan, beoordelen en goedkeuren na advies van de programmamanager HGK en het kernteam HGK. De Raad toetst de plannen op kwaliteit, uniformiteit, toegankelijkheid en een gezonde bedrijfsvoering.

De activiteiten richten zich ook op de 'zachte' kant van de herziening. Het creëren van draagvlak bij de medewerkers, het overleg met de ondernemingsraad en de samenwerking tussen de fusiegerechten. Het gerechtsbestuur is bij de verdeling van zaken verantwoordelijk voor een goed proces van consultatie van de ketenpartijen, zodat daadwerkelijk inspraak ontstaat voor deze partijen in het proces van verdeling van zaken.

Bij de uitvoering van de lokale programma's is het strategische kader van de Visie op de rechtspraak en de Agenda van de Rechtspraak 2011-2014 richtinggevend: het versterken van de blijvende waarden onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit en professionaliteit en het nauw aansluiten bij behoeften en problemen in de samenleving.

De herziening van de gerechtelijke kaart raakt alle medewerkers van de Rechtspraak. Ze gaan werken in teams, in een nieuw gerecht en onder een nieuw bestuur. Verder krijgt een deel, circa 10 tot 15 procent van de medewerkers, misschien een andere standplaats of wordt geconfronteerd met langere reistijden. De projectgroep Rechtspositionele gevolgen, onderdeel van het Programma Herziening Gerechtelijke Kaart, houdt zich bezig met de rechtspositionele gevolgen van de herziening voor de medewerkers en de mogelijke consequenties voor regelgeving.

Na de herziening zullen de gerechtsbesturen bestaan uit drie functionarissen: twee rechterlijk leden van wie één president en een niet-rechterlijk lid. Vanaf het moment dat de wet door het parlement is aanvaard worden procedures gestart om de dan opengestelde functies in te vullen. Degenen die benoemd zullen worden als presidenten van de nieuwe gerechten starten drie maanden voor inwerkingtreding van de wet als waarnemend president van de gerechten waaruit hun toekomstige gerecht wordt samengesteld. De overige bestuurders worden tijdens de drie maanden voorafgaand aan inwerkingtreding van de wet geselecteerd. Alle bestuursleden worden benoemd op het moment van inwerkingtreding van de wet herziening gerechtelijke kaart.

Bij het herzien van de organisatiestructuur en het besturingsmodel zullen de gerechten ook de kwaliteitsorganisatie hervormen. De gerechten anticiperen hier op door het opstellen van kwaliteitsplannen waarin de organisatie van het vakinhoudelijk overleg, intervisie, de inzet van de senior rechter A, de uniformering van de werkprocessen, etc. nader worden uitgewerkt.

Wanneer de wet in werking treedt mogen er geen obstakels zijn om de herziening door te voeren. In 2011 is gestart met de voorbereiding aanpassing van o.a. de IT-systemen op de nieuwe organisatie. In 2012 worden deze activiteiten voortgezet.

De herziening van de gerechtelijke kaart is gereed wanneer ook de zaaksverdelings-, bestuurs-, en huishoudelijke reglementen zijn vastgesteld, een nieuwe medezeggenschapsstructuur gereed is, de communicatiemiddelen zijn aangepast en de landelijke overlegstructuren zijn ingericht.

Er blijven na de herziening 32 zittingsplaatsen over. Deze zittingsplaatsen zijn zodanig over Nederland verspreid, dat de toegankelijkheid van rechtspraak voldoende is gewaarborgd. In het huidige stelsel bestaan daarnaast 24 kleinere zittingslocaties. Tijdens het wetgevingsoverleg over het wetsvoorstel Wet herziening gerechtelijke kaart (32891) op 28 november 2011 heeft de minister van Veiligheid en Justitie aangekondigd deze locaties na inwerkingtreding van de wet geleidelijk aan op zorgvuldige wijze te zullen sluiten. De Raad zal hieromtrent aan de minister van Veiligheid en Justitie advies uitbrengen.

6 De Rechtspraak professionaliseert organisatie en bedrijfsvoering

6.1 Inleiding

Een goede bedrijfsvoering van de Rechtspraak draagt bij aan een hoogwaardige rechtspraak. Het is daarom belangrijk eigentijdse en flexibele procedures, processen en systemen te gebruiken voor de ondersteuning van het primaire proces. Daarnaast is rechtspreken natuurlijk mensenwerk. Het is dus ook belangrijk de leeftijdsopbouw en samenstelling van de Rechtspraakmedewerkers (aan te laten sluiten op en) mee te laten bewegen met ontwikkelingen in de maatschappij.

De actualiteit van de komende periode, zoals de herziening van de gerechtelijke kaart en de rijksbrede trend de bedrijfsvoering op te schalen, eisen van de Rechtspraak zijn organisatie en bedrijfsvoering te professionaliseren. Twee van de genoemde speerpunten, het Landelijk Dienstencentrum en het nieuwe financiële informatiesysteem Leonardo dragen hier aan bij. De focus wordt gelegd op de onderstaande resultaatgebieden.

6.2 Gemeenschappelijke bedrijfsvoering: Landelijk Dienstencentrum

Op 1 december 2011 is het Landelijk Dienstencentrum Rechtspraak opgericht (LDCR). Een aantal bedrijfsvoeringsprocessen die tot dan toe in de afzonderlijke gerechten werden uitgevoerd zijn vanaf dat moment centraal belegd. Het betreft de volgende processen: financiële administratie, inning griffierechten, inkoop, HRM-diensten (o.a. helpdesk arbeidsvoorwaarden en rechtspositie) en de begeleiding van huisvestingsprojecten.

In 2012 zal niet alleen de aandacht uitgaan naar het goed uitvoeren van de diensten, maar ook naar het goed inrichten van de governance van het LDCR. Hieronder vallen onder andere het waarborgen van een goede vraagarticulatie door het inrichten van een Raad van Opdrachtgevers en een gebruikersraad en het nader invullen van de eigenaarsrol van de Raad.

Niet alleen op landelijk niveau is sprake van samenvoeging van bedrijfsvoeringstaken. In 2012 zullen de gerechten in het kader van de Herziening van de gerechtelijke kaart ook op lokaal niveau een gemeenschappelijke bedrijfsvoering inrichten. De Rechtspraak verwacht dat deze ontwikkeling een positief effect zal hebben op de kwaliteit en de efficiency.

6.3 Financieel informatiesysteem Leonardo

De hierboven genoemde centralisering van bedrijfsvoeringstaken wordt ondersteund door het nieuwe financiële informatiesysteem met de naam Leonardo. Het betreft een systeem dat Justitiebreed wordt ingezet en de Rechtspraak heeft vanuit praktische overwegingen besloten deel te nemen aan de implementatie daarvan. Op centraal niveau is het systeem ontworpen en ontwikkeld. Het locale project heeft gezorgd voor de inbreng van materiedeskundigheid zodat het systeem aan de eisen van de Rechtspraak voldoet. In 2012 wordt het systeem getest en geïmplementeerd waarmee het systeem daadwerkelijk 'werkend wordt gemaakt'.

6.4 Het bekostigingssysteem

De gerechten worden gefinancierd op basis van het aantal zaken dat zij jaarlijks behandelen. Hierbij wordt rekening gehouden met het soort en de werklast van de zaken. Er ontstonden echter teveel factoren die van invloed waren op het vaststellen van vergoeding voor zaken. De Raad onderzoekt of het mogelijk is de bekostiging van de gerechten te vereenvoudigen. In samenwerking met de gerechten is een alternatieve wijze van bekostiging ontworpen PROFI (Procesfinanciering) genaamd. Om te bezien of dit alternatief voordelen biedt wordt het in 2012 getest in 4 gerechten. In 2013 kan de balans dan worden opgemaakt en bezien worden of landelijk invoering voor de hand ligt. Een eventuele landelijke invoering zal op zijn vroegst met ingang van 2014 kunnen plaatsvinden.

6.5 Strategische personeelsplanning en opleidingshuis

In 2011 hebben de gerechten een begin gemaakt met het opzetten van een strategische personeelsplanning. Directe aanleiding daarvoor was de op hand zijnde invoering van de verhoging van griffierechten en de gevolgen die dat voor de instroom van zaken zal hebben. Een andere aanleiding is dat de Rechtspraak de komende jaren door de vergrijzing te maken zal krijgen met een grote uitstroom van rechters en gerechtelijk ambtenaren. Gerechten hebben een eerste beeld geschetst van de te verwachten benodigde aantallen rechters en gerechtsambtenaren de komende jaren. Aangezien de gevolgen van de verhoging van griffierechten nog hoogst onzeker zijn, zijn deze cijfers dat ook. In 2012, wanneer er meer duidelijkheid bestaat, zullen de gerechten de cijfers kunnen actualiseren. De Rechtspraak moet niet alleen weten hoeveel rechters en gerechtsambtenaren nodig zijn, maar ook met welke kennis en expertise. In 2012 zal dan ook de kwalitatieve strategische personeelsplanning verder worden ontwikkeld.

In 2012 wordt door SSR in opdracht van de Raad gebouwd aan een nieuw 'opleidingshuis' voor rechters in opleiding. Dit huis komt in de plaats van de huidige rio en raio-opleiding. Vanwege de modulaire opzet van dit huis is deze opleiding meer flexibel en zal het mogelijk zijn meer maatwerk te bieden aan de rechter in opleiding. Vanwege de gewenste maatschappelijke oriëntatie van rechters is voorervaring in een andere organisatie een belangrijke toetredingseis. Het nieuwe opleidingshuis zal gepaard gaan met vernieuwing van de werving en selectie van rechters. Einddoel van de opleiding is het in 2011 geactualiseerde rechtersprofiel, waarin onder andere maatschappelijke oriëntatie een meer nadrukkelijke plaats heeft gekregen.

6.6 Digitalisering

Zoals ook in paragraaf 3.2 al is beschreven vormt digitalisering een onontkoombaar en voortdurend proces in de samenleving en daarmee ook voor de Rechtspraak.

De informatietechnologie (IT) levert een belangrijke bijdrage aan de digitalisering en daardoor vernieuwing van de Rechtspraak. De informatietechnologie wordt ondermeer ingezet bij het realiseren van portalen (de toegang tot de Rechtspraak), vernieuwing van registratiesystemen en het digitaliseren van dossiers waardoor het werken met dossiers in het proces gemakkelijker wordt. Daarnaast wordt het werk voor de professional verbeterd binnen de Rechtspraak met behulp van digitale kennissystemen en schrijfhulpen.

Deze ontwikkelingen kunnen niet allemaal tegelijk plaatsvinden. Dit gebeurt in de komende 3 jaren in kleine stappen waarbij hergebruik van componenten het uitgangspunt is. Diverse projecten staan er voor 2012 in de planning. Zo wordt in 2012, in navolging van de strafsector, een digitaal dossier ontwikkeld

voor de sector Bestuur. Ook zal er een pilot worden uitgevoerd voor het digitaal archiveren. Bij de strafsector wordt een tijdelijke scanvoorziening geïmplementeerd zodat de papieren stukken die van ketenpartners binnenkomen opgenomen kunnen worden in het digitale strafdossier.

Om de digitalisering te kunnen uitvoeren is het van belang dat de infrastructurele voorzieningen worden geconcentreerd en dat er standaardisering plaatsvindt op het terrein van de applicaties en de werkplek. De Rechtspraak sluit hierbij aan bij het rijksbrede initiatief voor de concentratie van rijksdatacenters en wordt in 2012 één van de eerste klanten.

Naast bovengenoemde onderwerpen, zal er in 2012 heel veel aandacht besteed moeten worden aan de IT kant van de grote wetgevingstrajecten (herziening gerechtelijke kaart en verhoging griffierechten).

Deze activiteiten kunnen niet uitgevoerd worden zonder een professionele IT-organisatie. In 2011 is daarom een nieuw IT-besturingsmodel ingevoerd met duidelijke verantwoordelijkheden. In 2012 zal dit model verder doorontwikkeld worden.

7 Instroom en financiën

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de instroomprognoses en de financiering daarvan toegelicht. De prognose van de instroom aan zaken bij de Rechtspraak is allereerst gebaseerd op beleidsneutrale prognoses (dat willen zeggen prognoses bij onveranderd beleid) met behulp van prognosemodellen. Deze worden vervolgens aangevuld met te verwachten beleidseffecten; (voorgenomen) wijzigingen in beleid, wet- en regelgeving die een substantieel effect hebben op de instroom.

De prognosemodellen zijn door het WODC en de Raad opgesteld. De prognosemodellen zijn verklaringsmodellen en houden rekening met de invloed van (regionale) maatschappelijke (economische, demografische) ontwikkelingen op de instroom van zaken bij de rechter en prognoses van economische en demografische ontwikkelingen van instanties als het Centraal Planbureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek.

7.2 Instroomprognoses, werkvoorraden en doorlooptijden

De productieafspraken voor 2012 tussen de Minister van Veiligheid en Justitie en de Raad zijn gebaseerd op de capaciteitsbehoefte zoals in januari 2011 door de Raad in overleg met het ministerie van Veiligheid en Justitie opgesteld. In tabel 1 staan deze afspraken in de laatste kolom weergegeven. Ze zijn afgezet tegen de instroomprognoses voor 2012 die in december 2011 zijn geactualiseerd. In de eerste drie kolommen van tabel 1 zijn instroom-, productieverwachting en productieafspraken voor het jaar 2011 weergegeven.

Voor 2012 is de verwachte instroom ruim 1,8 miljoen zaken. De geprognosticeerde instroom voor 2012 ligt procent circa 5,2% onder de huidige productieafspraken 2012.

Tabel 1 Instroomprognose en productieafspraken met de minister 2011 en 2012

	2011		2012	
	Prognose productie	Afspraak productie	Prognose instroom	Afspraak productie
Totaal	1.783.953	1.877.907	1.815.368	1.914.233
<i>Gerechtshoven</i>				
Civiel	17.308	16.877	16.567	18.176
Straf	38.789	37.847	38.042	37.382
Belasting	4.130	3.174	4.901	3.212
<i>Rechtbanken</i>				
Civiel	320.403	307.045	340.611	343.645
Straf	196.996	196.080	187.253	186.583
Bestuur (excl. Vreemdelingenkamers)	47.668	48.618	44.940	51.596
Bestuur (Vreemdelingenkamers)	43.519	53.336	51.870	55.500
Kanton	1.080.339	1.187.111	1.096.329	1.187.111
Belasting	27.326	19.940	27.059	22.528
<i>Bijzondere colleges</i>				
Centrale Raad van Beroep	7.475	7.879	7.796	8.500

Vreemdelingenkamers

De meerjaren productie prognose van de vreemdelingenketen ("MPP") van november 2011 gaat uit van een productieraming van 49.370 zaken voor 2012. Deze productieprognose zal de basis vormen voor het maken van gewijzigde productieafspraken bij de Voorjaarsnota 2012. De Rechtspraak zal in 2012 bij een aantal rechtbanken buffercapaciteit voor de vreemdelingenkamers aanhouden. Met deze buffercapaciteit wordt voorkomen dat op korte termijn de productiecapaciteit te ver wordt afgebouwd waardoor bij een eventuele latere substantiële stijging van de instroom de werkvoorraden en de doorlooptijden te hoog gaan oplopen en er met name bij de ketenpartners in de vreemdelingenketen forse extra kosten gaan ontstaan. In 2012 zal de Rechtspraak zoals aangekondigd in de brief aan de minister van I&A de doorlooptijden van de verlengde procedures Asiel en regulier terugbrengen. De maatregelen uit het regeerakkoord worden door de Minister van Asiel en Immigratie nader uitgewerkt. De consequenties hiervan zijn voor de vreemdelingenkamers op dit moment nog niet te overzien. De Rechtspraak sluit niet uit dat hier extra uitvoeringslasten aan verbonden zullen zijn nu de nadruk ligt op het veel kritischer toetsen van aanvragen door de IND en het verhogen van het afwijzingspercentages.

7.3 Financiën Rechtspraak

Naast de bijdrage van het ministerie van Veiligheid en Justitie ontvangt de Rechtspraak middelen van derden. In tabel 2 zijn genoemde bijdragen en de inzet van het eigen vermogen voor 2012 nader gespecificeerd.

Tabel 2 Middelen rechtspraak 2012 (x € 1.000)

Bijdrage Veiligheid en Justitie	996.932
Overige bijdrage van Min van V&J	33.133
Overige opbrengsten	11.933
Rentebaten	100
Inzet eigen vermogen	
Totale middelen rechtspraak	1.042.098

7.4 Herinrichting accountantscontrole

In het kader van de herziening gerechtelijke kaart is voorgesteld het huidige artikel 35 lid 6 van de Wet op de rechterlijke organisatie te laten vervallen. In dit artikel is kort gezegd opgenomen de verplichting voor de gerechtsbesturen het jaarverslag te voorzien van een controleverklaring van de accountant. De wetswijziging, het ontstaan van grotere entiteiten, de centralisatie van de financiële administratie en het in gebruik nemen van een nieuw financieel systeem brengen met zich dat de interne beheersing van de bedrijfsvoering anders zal moeten worden ingericht. Ook de accountantscontrole zal aan de nieuwe situatie worden aangepast. De herinrichting van die controle zal naar verwachting medio 2012 worden opgeleverd. Eind 2012 zal voor het uitvoeren van die controle een nieuwe Europese aanbesteding worden gestart. De huidige aanbesteding loopt tot en met boekjaar 2012

8 Risico's

Wet Verhoging Griffierechten: voornemen van het Kabinet om per juli 2012 griffierechten te verhogen voor de civiele en bestuursrechtspraak: onverkorte uitvoering van dit voornemen zou de toegang tot de rechter onaanvaardbaar beperken. Daarnaast kan uitvoering de stabiliteit van de financiering van de Rechtspraak ernstig aantasten. Ten slotte is invoering per 1-7-2012 uitvoeringstechnisch een zeer groot risico. De Raad zal in discussie treden met Kabinet en Parlement over de uitvoering van het voornemen.

Kwaliteit van rechtspraak: bij het grote aantal zaken dat voor de rechter komt is het onvermijdelijk dat soms fouten gemaakt worden. Fouten brengen het risico van dalend vertrouwen van de samenleving in rechtspraak met zich. Daarom moet het aantal fouten zo klein mogelijk zijn. Een verdere invoering van kwaliteitbevorderende instrumenten en in het bijzonder van reflectie op en toetsing van vonnissen is hiervoor noodzakelijk.

Implementatie herziening gerechtelijke kaart: gehoopt wordt dat het wetgevingstraject voortvarend wordt doorlopen. Gebeurt dit niet, dan gaat zeer veel energie van de Rechtspraak verloren en wordt de hiermee beoogde kwaliteitsverbetering later bereikt. De Raad zal voortvarendheid bepleiten bij Kabinet en Parlement en, waar het in de eigen macht ligt, snelheid betrachten.

Omgang met media-aandacht: de Rechtspraak slaagt er nog lang niet altijd in effectief om te gaan met de sterk toegenomen aandacht van de media. Het risico is onnodige schade aan het vertrouwen in rechtspraak. Raad en presidenten implementeren de uitkomsten van het in 2011 gestarte programma gericht op de communicatie en dialoog met de samenleving.

De versterking van de stevigheid van de rechter is wenselijk met het oog op de toenemende aandacht van politiek, media en samenleving in het algemeen voor rechtspraak. De Raad zal de versterking van de positie van de Rechtspraak in het staatsbestel bevorderen.

Toename zaaksinstroom: wanneer de economische situatie verslechtert zoals zich thans lijkt af te tekenen, kan het aantal civiele en bestuurszaken zal toenemen.

Bijlage I Verwachte kosten 2012⁴

In deze bijlage worden de verwachte kosten (€ 1,042 mln.) van de Rechtspraak toegelicht. Deze kosten kunnen worden onderscheiden in:

- productiegerelateerde kosten Rechtspraak;
- gerechtskosten;
- overige kosten;
- kosten van taken die niet in het Besluit Financiering Rechtspraak 2005 ("BFR 2005") geregeld zijn.

De Raad verwacht dat ten gevolge van kwaliteitsversterking in 2012 de kosten van de Rechtspraak groter zullen zijn dan de opbrengsten (bijdrage(n) van het ministerie van Veiligheid en Justitie en van anderen). Daardoor moet de Rechtspraak in 2012 eigen vermogen en middelen uit de egalisatierekening inzetten. De kostenraming sluit aan op de kosten zoals opgenomen in de Veiligheid en Justitiebegroting 2012.

A. Productiegerelateerde kosten

De productiegerelateerde kosten van de Rechtspraak kunnen krachtens het BFR 2005 worden onderscheiden in de productiegerelateerde kosten bij de gerechten, specifieke kosten bij de gerechten, huisvestingskosten bij de gerechten en de kosten die de Raad op centraal niveau maakt ten behoeve van de gerechten (met name ICT en opleidingen).

Tabel 3 Specificatie productiegerelateerde kosten Rechtspraak 2012 (x € 1.000)

	Kosten
P*Q gerechten *	718.371
Huisvestingskosten	116.410
Kosten centraal in beheer	158.165
- Ict	84.058
- Opleidingen	29.652
- Bureau Raad	23.401
- Overige uitgaven	21.054
Totaal Productiegerelateerde kosten	992.946

* incl. kosten kenniscentra

⁴ De in deze bijlage opgenomen gegevens sluiten aan bij de Justitiebegroting 2012. De productieaantallen zijn gelijk aan de met het ministerie van Justitie, bij Justitiebegroting 2012, overeengekomen productieafspraken voor 2012. De kosten zijn gebaseerd op het prijspeil van 2011.

De *productiegerelateerde kosten bij de gerechten* hebben betrekking op de personele, materiële, afschrijvings- en rentekosten van de gerechten. Naar productgroep kunnen deze kosten als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 4 Verwachte productiegerelateerde kosten gerechten 2012

	Aantallen producten	Verwachte landelijke productgroepprijs (euro's)	Verwachte kosten (euro's)
<i>Gerechtshoven</i>			
Civiel	18.176	2.689,29	48.880.498
Straf	37.382	979,13	36.601.924
Belasting	3.212	2.274,52	7.305.753
<i>Rechtbanken</i>			
Civiel	343.645	665,31	228.631.325
Straf	186.583	650,45	121.362.981
Bestuur	51.596	1.499,08	77.346.514
Vreemdelingenkamers	55.500	636,12	35.304.560
Kanton	1.187.111	103,95	123.401.050
Belasting	22.528	822,76	18.535.152
<i>Bijzondere colleges</i>			
Centrale Raad van Beroep	8.500	2.470,73	21.001.247
Totaal	1.914.233		718.371.005

Om de verwachte instroom toch zo goed mogelijk te kunnen verwerken is de Rechtspraak voornemens om de komende jaren de capaciteit uit te breiden. De Rechtspraak houdt er rekening mee dat zodoende in de jaren 2012 en 2013 een hogere productie zal worden geleverd dan nu vooraf is gefinancierd. De hogere kosten zullen worden gedekt door het eigen vermogen en de afrekening uit de egalisatierekening.

De *specifieke kosten* van de gerechten hebben betrekking op activiteiten die gericht zijn op verbetering van de organisatie of de werkwijze van het gerecht (innovatieve projecten).

De *huisvestingskosten* hebben grotendeels betrekking op de gebruikersvergoeding (huur) die gerechten aan de Rijksgebouwendienst moeten betalen.

Ongeveer € 158 miljoen van de kosten van het Rechtspraakbudget worden *centraal* gemaakt. Een belangrijk deel van deze kosten wordt gemaakt voor de gerechten, zoals de ICT-kosten van de Rechtspraak en opleidingen.

B. Gerechtskosten

De gerechtskosten in civiele en bestuurlijke zaken zijn voor rekening van de Rechtspraak. In 2012 worden de gerechtskosten geschat op circa € 4,2. Het merendeel heeft betrekking op civiele zaken (€ 2,4 miljoen). Gerechtskosten worden door middel van een opheffing vergoed door de minister van Veiligheid en Justitie. De door de gerechten feitelijk gemaakte gerechtskosten worden voor 100% door de minister van Justitie vergoed.

Gerechtskosten in civiele zaken	2.413
Gerechtskosten in bestuurszaken	1.781
Totale gerechtskosten	4.194

C. Overige kosten

Met de term overige kosten wordt in BFR 2005 bedoeld op de kosten voor megazaken in het strafrecht (inclusief de zaken op grond van de Wet Internationale Misdrijven), de kosten van de bijzondere kamers en de kosten van het CBB.

Megazaken	15.232
College van Beroep voor het bedrijfsleven	5.939
Bijzondere kamers	8.030
Totaal overige kosten	29.201

Het grootste deel van deze kosten betreft de kosten van de megazaken in het strafrecht, te weten € 15,2 miljoen. Voor een megastrafzaak is veel meer behandelingsduur nodig dan voor een reguliere strafzaak in een meervoudige strafkamer. Daarom worden deze megazaken als een aparte categorie behandeld. Een kleiner deel van de overige kosten (€ 8 miljoen) heeft betrekking op de kosten van de bijzondere kamers. Het gaat hier om bij wet aan gerechten opgedragen taken.⁵

⁵ Het gaat om de douanekamer (hof Amsterdam, rechtbank Haarlem), de ondernemingskamer (hof Amsterdam), de kamers voor het kwekersrecht (hof Den Haag), de octrooikamer (hof Den Haag, rechtbank Den Haag), de merkenwetkamer (hof Den Haag), zaken in verband met de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (hof Leeuwarden, rechtbank Leeuwarden), adviezen ingevolge de Wet overdracht tenuitvoerlegging (hof Arnhem), de centrale grondkamer (hof Arnhem), strafrechterlijke opvang verslaafden (gerechtshof Arnhem), liaisonrechter (rechtbank Den Haag), de kamer voor bijzondere competentiezaken bestuurszaken (rechtbank Rotterdam) en overleveringswetzaken (rechtbank Amsterdam).

D. Kosten van taken die niet in het BFR 2005 zijn geregeld

Behalve voor de in het BFR 2005 geregelde taken maakt de Rechtspraak ook kosten voor andere activiteiten. Het gaat hier onder andere om kosten in verband met tuchtrecht, kosten van de secretariaten van Commissies van Toezicht voor het gevangeniswezen en kosten van parketpolitie.

(x € 1.000)

Tabel 7 Kosten 2012 van taken die niet in BFR-2005 zijn geregeld

Tuchtrecht	4.076
Commissies van toezicht	5.731
Overige taken	5.950
Totale kosten niet wettelijke taken	15.757